

Läsfrämjandeplan för Gävle kommun 2016 - 2017

Enligt läsforskaren och professorn Ingvar Lundberg tar det 5000 timmar av lästräning för att bli en fullgod läsare. Det innebär 1 timmes läsning varje dag året runt i nästan 14 år! Med andra ord behövs ett långsiktigt läsfrämjande arbete och ett medvetet läsutvecklingsarbete under ett barns hela uppväxt och skoltid.

Namnet X5000 Läståget associerar till X-län det vill säga Gävleborg. 5000 står som en påminnelse av vilken träningsinsats som behövs för att bli en fullgod läsare. Tåget står för kommunikation och rörelse, det är något man kan hoppa på. Vagnarna kan bytas ut och fyllas på med olika läsprojekt.

I Gävle kommun pågår sedan 2008 en samlad satsning på läsning. Den riktar sig till alla barn och ungdomar från 0 till 20 år, men även till föräldrar, speciellt när det gäller de yngre barnen. Huvudaktörer är förskola och grundskola i samarbete med folkbiblioteket. Grunden är alla läsfrämjande insatser som görs på bibliotek och inom barnhälsovården och det språk- och läsutvecklingsarbete som bedrivs inom förskola och skola. Tanken är att insatserna samlas, breddas och fördjupas och att nya projekt och arbetssätt tillkommer och att aktörerna ökar samarbetet sinsemellan.

Läsfrämjandeplanen tas fram i samarbete mellan skolbibliotekssamordnaren och barnbibliotekarierna. Planen omfattar det läsfrämjande arbetet på folk- och skolbiblioteken och inom skola och förskola.

Barnbibliotekarierna samarbetar med Region Gävleborg och den regionala biblioteksverksamheten, BVC-personal och logopedier och med pedagoger i förskola och skola. Insatser riktas även till föräldrar. Folkbibliotekens prioriterade ansvarsområde är barn och ungdomar på fritiden. Aktiviteter och program erbjuds genom bibliotekens öppna verksamhet. Genom samarbete med fritidsgårdar och föreningar nås även barn och ungdomar som inte så ofta besöker biblioteken. Under 2016/17 är barn och ungdomar med annat modersmål än svenska en prioriterad grupp. Både folk- och skolbibliotek satsar på ökade inköp av böcker på deras språk.

Läsfrämjande insatser inom förskola och skola

Förskolan

Särskilda satsningar görs inom förskolan. Daglig högläsning och skapandet av mysiga läsmiljöer är viktiga för att väcka lusten till böcker och läsande hos alla barn.

Det tematiska arbetssättet *Lärande i sagans värld* är väl spritt på kommunens förskolor och fortsätter att utvecklas. Det innebär bland annat att man för varje år eller termin väljer en bok att jobba tematiskt med. Barnens inflytande poängteras, de läser, leker, skapar och forskar

utifrån boken. Genom att inte bara läsa, utan också samtala om och reflektera över innehållet, blir arbetssättet en aktiv del av barns språkutveckling. Arbetet leds av läspiloter på förskolan. På vissa förskolor arbetar man också med läsning, boksamtal och röstning utifrån de nytgivna bilderböckerna.

Folkbiblioteket fortsätter det nära samarbetet med förskolor och dagbarnvårdare i sitt område. Förskolorna erbjuds lånebesök och boklådor, grupper bjuds in till lekfulla visningar, boklek, program och sagostunder. Valbo bibliotek arbetar med dramatisering av bilderböcker för förskolegrupper.

Förutom läspilotträffar ordnar flera bibliotek bokombudsträffar för förskolepersonalen med boktips och förmedling av idéer om hur man kan jobba med barn och böcker. Några av närbiblioteken har bokpåsar ute på förskolan så att föräldrar får möjlighet att enkelt låna hem böcker för läsning med sina barn. Bomhus bibliotek har 8 temapåsar med kvalitetsurval i olika teman som förskolorna kan låna.

Grundskolan

Inom skolan fokuseras på behovet att arbeta med och utveckla elevernas läsförståelse och förmåga att tolka texter. Skolans uppdragspedagoger leder läsfrämjandeinsatserna i skolan. En bas för det lässtimulerande arbetet inom skolan är Bibliotekstjänsts utställning *Godbitar* det vill säga nya barn- och ungdomsböcker, som finns på Medioteket. Barnbibliotekarierna håller bokprat utifrån de nya böckerna på inspirationsträffar för lärare och skolbibliotekspersonal.

Arbetet med ett större läsprojekt, utifrån barnbokskatalogen och nytgiven litteratur, kommer att genomföras. Skolbibliotekens andel av inköpsstödet kommer framför allt att användas till detta projekt där väldigt många skolor kommer att delta. Flera integrerade folk- och skolbibliotek har särskilda läsfrämjandesatsningar med boktips, högläsning, omröstning och prisceremonier där de deltagande eleverna vinner böcker.

Flera skolor arbetar med lässtrategier i projektform och använder olika metoder som till exempel *En läsande klass*.

Både skolor och folkbibliotek arbetar med författarbesök som ett sätt att inspirera till läsning och skrivande. Arbetet med besöken i skolorna leds av en uppdragspedagog med inriktning språk-, läs- och skrivutveckling. Författarbesöken ingår i projektet *Skapande skola* och sker i samarbete med den ansvariga för projektet.

Folkbiblioteket fortsätter arbetet med läsning ur genusperspektiv. Under ett par år har projektet riktats till pojkar i årskurs 5. Särskilda projekt för att stärka flickors läsning planeras.

Kulturtrappan

Kultur & Fritid och Utbildning Gävle har tillsammans utarbetat Kulturtrappan – en kulturgaranti för alla barn och unga i Gävles skolor, som från och med läsåret 15/16 är obligatorisk både för grundskolan och kulturinstitutionerna. Målet är att alla elever ska delta i två kulturupplevelser per läsår under skoltid. För bibliotekens del innebär det att alla elever i förskole-

klasserna, årskurs 4 och 7 ska besöka folkbiblioteket och få en visning och/eller ett bokprat. Syftet är framförallt att inspirera till läsning och att hjälpa alla att hitta sin litteratur.

Alla grundskolans klasser är välkomna till sitt närmaste folkbibliotek och erbjuds lånekort, lånebesök, visningar och boktips mm. På flera av de integrerade skol- och folkbiblioteken bedrivs ett intensivt lässtimulerande arbete, där alla klasser från årskurs 0 till 6 är schemalagda i biblioteket varje eller varannan vecka för olika läs- och biblioteksaktiviteter.

Att göra alla barn till fritidsläsare är en utmaning både för skolan och biblioteken. Pedagogerna behöver underlätta så att alla från första stund får lånekort och blir regelbundna låntagare i både skolbiblioteket och folkbiblioteket. Bibliotekarier, pedagoger och fritidspedagoger uppmuntras att jobba mer tillsammans för att stärka läsningen som ett viktigt fritidsintresse. En särskild satsning ledd av en uppdragspedagog görs på fritidshemmen, som uppmuntras att skapa sköna läsmiljöer och satsa på läsningen som en daglig aktivitet.

Föräldramöten

Föräldrar är en viktig målgrupp för bibliotekens information om barns böcker och läsning. När så är möjligt deltar barnbibliotekarier på föräldramöten på förskola och grundskola med information om barns språk- och läsutveckling och boktips.

Gymnasiet

De tre kommunala gymnasiebiblioteken har väl utbyggda skolbibliotek och arbetar aktivt med läsfrämjande insatser tillsammans med lärare. Det innebär återkommande bokprat på lektioner i svenska och engelska, men även i samhällskunskap och andra ämnen.

Polhemsskolan har ett särskilt projekt för elever i behov av lättlästa böcker. Biblioteket satsar på att kombinera tryckta med inlästa böcker och informerar aktivt både lärare och elever. Under året fortsätter gymnasiebiblioteken med sin satsning på att stödja elever med annat modersmål. Satsningen görs i samarbete med modersmållärare, Stadsbiblioteket och med stöd från Internationella biblioteket. De tre gymnasiebiblioteken kommer att samarbeta kring bevakningen av utgivningen på de olika språken. Inköpsstödet kommer att användas till att köpa in böcker på respektive språk.

Läsfrämjande insatser för de yngsta

Samarbete med MVC/BVC

Folkbibliotekens samarbete med barnhälsovården inom Region Gävleborg med fokus på de yngsta barnens språkutveckling är väl inarbetat.

BVC delar ut presentkort när barnet är ett respektive fyra år, böckerna finns på biblioteket.

När *De små barnens bok* hämtas informeras föräldrar om vad som finns på biblioteket för de yngsta. Vid 4-årskontrollen får barnet välja en av tre böcker från *En bok för alla*.

Biblioteken har träffar för BVCs föräldragrupper med ramsor och bokprat för bebisarna och information till föräldrarna. Program med barnrytmik ordnas regelbundet på flera bibliotek. Andersbergs bibliotek har ett nära samarbete med Familjecentralen som ligger vägg i vägg med biblioteket. Genom samarbetet når man barn 0-6 år och deras föräldrar och syskon.

Genom särskilda MVC-träffar når man även blivande föräldrar. Eftersom Andersberg är en stadsdel med hög andel invandrare är samarbetet också viktigt för integrationen. En ny familjecentral öppnas 2016, Sättra bibliotek kommer att etablera ett liknande samarbete där.

GÄVLE BIBLIOTEK

Postadress: Box 801, 801 30 Gävle – Besöksadress Stadsbiblioteket: Slottstorget 1

Tfn 026-17 96 00, 026-17 80 00 (växel), fax 026-68 85 62

www.gavle.se/bibliotek

Språkpiller

I samarbete med Region Gävleborgs logopedier finns sedan 2005 Språkpiller på alla folkbibliotek i Gävleborg – det vill säga ett urval böcker för förskolebarn med försenad språkutveckling. Logopederna skriver ut bokrecept som ett led i behandlingen och böckerna lånas på biblioteket, där föräldrar får fler lästips och vägledning i hur de kan stödja barnets språk. Även BVC har ett rekommendationskort som de ger till barn som är sena i språkutvecklingen och därför behöver stöd och stimulans. Under hösten 2015 gjordes en uppföljning och nystart av språkpillerverksamheten. Samarbetet har därmed fördjupats mellan logopedier, bibliotek och BVC.

Ny inköbspolicy och prioriterade grupper

Gävle biblioteks nya inköbspolicy har som mål en inkluderande verksamhet som är kvalitets-säkrad ur ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Medieutbudet ska vara allsidigt och aktuellt, spegla en mångfald perspektiv och utmana stereotypa könsroller. Barn och unga med funktions- och läsnedsättning och med annat modersmål än svenska är prioriterade. Policyn implementeras alltmer i verksamheten.

Insatser för barn med annat modersmål

Med ett ökat flyktingmottagande blir inköp av böcker på andra språk allt viktigare. Under 2016/17 är barn och ungdomar med annat modersmål en prioriterad grupp, både folk- och skolbibliotek satsar på ökade inköp av böcker på deras modersmål. På folkbiblioteken köps från och med 2016 böcker och medier på andra språk genom en ny inköpsprofil vilken säkrar en ökad tillgång på böcker på barn och ungas modersmål. Gävle bibliotek avsätter 14 procent av det totala medieanslaget till böcker på andra språk, vilket speglar det procentuella antalet av kommunens invånare med utländsk härkomst.

Folkbiblioteket har som mål att barn med annat modersmål än svenska som bor i kommunen ska finna böcker på sitt språk på sitt närbibliotek, det vill säga man ska inte behöva reservera först eller beställa från annat bibliotek.

Fler bibliotek köper dubbelspråkiga böcker och tvillingböcker det vill säga samma bok på svenska och på modersmålet. Hitintills har tvillingböckerna kunnat lånas av förskolor och skolor på långlån. Genom att även placera sådana i öppna hyllor görs de tillgängliga för flera: barn och ungdomar, föräldrar och andra vuxna i svenskundervisning.

Skolor med elever med annat modersmål än svenska och modersmåls lärare uppmanas att mer nyttja det bestånd som finns på folkbiblioteket. Folkbiblioteket förnyar samarbetet med skolans modersmålsundervisning och kommer att delta på träffar för modersmåls lärare med syfte att de i sin undervisning ska stimulera eleverna till läsning på modersmålet.

Förskolan har i uppdrag att stödja språkutvecklingen på barnets alla språk. Folkbiblioteket riktar särskild information till förskolan för att öka utlåningen och användningen av böcker på modersmålen.

Några folkbibliotek har under året haft sagostunder på språk som är vanliga i närområdet t ex arabiska, kurdiska och somaliska, en verksamhet som man avser att fortsätta med.

GÄVLE BIBLIOTEK

Postadress: Box 801, 801 30 Gävle – Besöksadress Stadsbiblioteket: Slottstorget 1

Tfn 026-17 96 00, 026-17 80 00 (växel), fax 026-68 85 62

www.gavle.se/bibliotek

Stadsbiblioteket samarbetar med kommunens mottagningsenheter för förskole- respektive skolbarn. Alla nyanlända barn och ungdomar ska få komma på introduktion till biblioteket, få eget lånekort och låna böcker på sitt modersmål samt få ingångar till läsning på svenska.

Under sommaren deltar biblioteket i kommunens åtagande att ordna aktiviteter för nyanlända (Sommar i Gävle) genom att till exempel arrangera sago- och berättarstunder på olika språk.

Folkbiblioteket lyfter fram minoritetsspråken i samarbete med kommunens samordnare för nationella minoriteter. Särskilda hyllor finns för romani/om romer och samiska/om samer. Aktiviteter ordnas bland annat i samband med samiska nationaldagen 6 februari och romernas dag den 8 april.

Gävle är finskt förvaltningsområde med stort utbud av finska barn- och ungdomsböcker på biblioteken. Ett finskt gåvopaket delas ut samtidigt med Barnets första bok till föräldrar med finsk bakgrund. På Stadsbiblioteket ordnas regelbundet tvåspråkiga sagostunder på finska/svenska.

Talböcker till barn och ungdomar med läsnedsättning

Högt prioriterat är att alla barn och ungdomar med läsnedsättning ska få tillgång till talböcker. Det innebär bland annat information ut till allmänheten och fortbildning så att all personal är kunnig i de nya sätten att läsa talböcker i dator, läsplatta, smarttelefon osv. Alla bibliotek ska kunna hjälpa barn och ungdomar att komma igång med talboksläsningen och få tillgång till tjänsten Egen nedladdning. Talböcker ska alltid finnas med vid bokprat och visningar.

Folkbiblioteket samarbetar med Skoldatateket och Mediateket för att alla elever som behöver talböcker i skolan ska få det. Särskilda informationsinsatser riktas till skolpersonalen. Ett mål är att också flera skolbibliotek ska ha nedladdningstillstånd och rätt att registrera låntagare för Egen nedladdning för att kunna hjälpa elever med läsnedsättning direkt i skolan.

Äppelhyllor

Äppelhyllor med anpassade medier finns på Stadsbiblioteket och alla närbiblioteken, materialet behöver ständig komplettering. Efterfrågan på TAKK, tecken som stöd, liksom språkträning, är stor både från förskolan och enskilda. Under 2016/17 fortgår arbetet med programverksamhet, information om och marknadsföring av Äppelhyllan.

Folkbibliotekets verksamhet för barn och unga på fritiden

Folkbiblioteken utgår från Barnkonventionen i sitt arbete. Biblioteket ska öka dialogen med barn och unga och fånga upp deras önskemål, som ska vara vägledande i det fortsatta arbetet med barnverksamheten. Insatser som främjar barns delaktighet och eget skapande prioriteras. Biblioteket ska vara ”ett roligt ställe där det händer saker”, ett bra fritidsbibliotek för alla åldrar med program och aktiviteter. Genom programverksamhet förmedlas berättelser i olika former och skapande aktiviteter utvecklar språket och berättandet.

Exempel på program och aktiviteter på folkbiblioteken för barn och unga:

- Barnrytmik med rim, ramsor och sång för de minsta och sagostunder för 3-6-åringar.
- Teater- och musikföreställningar för de yngre barnen, på Stadsbiblioteket offentliga föreställningar på lördagar, i övrigt ofta för inbjudna grupper från förskola och skola.

GÄVLE BIBLIOTEK

Postadress: Box 801, 801 30 Gävle – Besöksadress Stadsbiblioteket: Slottstorget 1

Tfn 026-17 96 00, 026-17 80 00 (växel), fax 026-68 85 62

www.gavle.se/bibliotek

- Man kan dansa en saga och läsa en film! Olika sätt att läsa och uppleva berättelser uppmuntras genom dansryggsäcken *Knacka på* och filmryggsäckarna *Snuttefilm* och *Jaguaren*. Genom den regionala biblioteksverksamheten inom Kulturutveckling Region Gävleborg kommer nya aktivitetsryggsäckar att erbjudas.
- Barns lek och berättande i biblioteket uppmuntras genom litterära spel, pussel, utklädningslådor med mera. På Stadsbiblioteket inbjuder lekborgen med sin dockteaterscen till spontana teater- och berättarföreställningar där både barn och vuxna agerar.
- Ny tävling varje månad med bokvinster, extra tävlingar eller tipspromenader vid lov och andra tillfällen.
- Bokklubb har pågått sedan 2014 för barn 10-13 år innehållande bokcirkel och skrivverkstäder med träff var tredje vecka.
- Återkommande program för unga 13-15 år med skrivarcirkel och bräd- och tv-spelskvällar.
- Biblioteken har under många år bedrivit en stor, aktiv och populär lovverksamhet. Här erbjuds skapar- och pysselverkstäder, skriv- och tecknarworkshops, Spökmagasin, TV-spel samt många prova-på-aktiviteter.
- Valbo bibliotek har fredagsmyspåsar med ett urval av film, böcker och spel för hela familjen.
- Under våren 2016 bedriver biblioteken under några veckor Läs högt för mig-kampanjen i syfte att öka vuxnas högläsning för barn.

Sommarboken

Från och med 2015 gör Gävle biblioteks alla åtta enheter en stor satsning på sommarläsningen genom Sommarboken för 7-16-åringar, som uppmanas att läsa tre böcker för att få en i present. Sommarboken marknadsförs på den stora friidrottstävlingen GD/GIF-olympiaden i slutet av maj, där ca 3600 elever i årskurs 3-6 deltar.

Svenska med baby

Svenska med baby är en ideell verksamhet som vänder sig till och utformas av föräldrar som är hemma med små barn. Sedan januari 2015 träffas föräldralediga en gång i veckan på Sättra bibliotek. Syftet är att bryta segregation, bygga broar och träna svenska. Bibliotekarierna medverkar regelbundet med inspiration kring läsning och böcker för de allra minsta.

Webbsidor för barn och unga

På den gemensamma hemsidan för folkbiblioteken i Gävleborg – www.helgebiblioteken.se – finns en särskild plats för barn i åldern 7-12 år, samt för unga 13-19 år. Barnsidan är tematiskt upplagd, med nytt tema varje månad som riktar sig till barn, och fylld med roliga bok- och länktips. Sidan för unga innehåller många tips på böcker och andra medier.

Verksamhet för unga 13-20 år

Gävle Bibliotek har under 2016 ett uppdrag att utveckla verksamheten för målgruppen unga mellan 13-20 år. Det ska bland annat synas i programverksamheten. En grupp har bildats bestående av personal från närbiblioteken och Stadsbiblioteket som tillsammans ska diskutera och utveckla verksamheten för unga till exempel vad gäller läsfrämjande och program. Under året startar projektet Ungas bokinköp. Det innebär att elever från en högstadieskola får vara med och köpa in böcker till Stadsbibliotekets ungdomsavdelning och på så sätt också ges möjlighet att påverka bibliotekets innehåll. En del av KUR-anslaget kommer att användas till

GÄVLE BIBLIOTEK

Postadress: Box 801, 801 30 Gävle – Besöksadress Stadsbiblioteket: Slottstorget 1

Tfn 026-17 96 00, 026-17 80 00 (växel), fax 026-68 85 62

www.gavle.se/bibliotek

Ungas bokinköp.

Det finns planer på att starta en bokcirkel på stadsbiblioteket för unga mellan 16-19 år. Sättra litteraturfestival kommer under 2016 i samarbete med andra aktörer såsom bland annat Gävles Unga att ha ett särskilt fokus på unga.

Samarbete med föreningar och fritidsgårdar

I Bomhus samarbetar biblioteket med fritidsgården Legenden och Folkets hus – alla tre delar samma lokal och samplanerar program, utställningar med mera.

I Andersberg samarbetar biblioteket med fritidsgården Helge, under 2016 fortsätter arbetet med ett gemensamt fotoprojekt.

I Hedesunda samarbetar biblioteket med fritids där föräldrar kan låna barnbokskassar. Syftet är att föräldrar och barn lättare ska få böcker med sig hem och lockas att besöka sitt bibliotek. Stadsbibliotekets avdelning Barn & Unga fortsätter samarbetet med Rapatac – allaktivitetshuset i stadsdelen Nordost, ett invandrartätt miljonprogramsområde i centrum. Grupper från Rapatac bjuds in till biblioteket på bokprat. Rapatac förses med stora bokdepositioner av böcker på svenska och de språk som är aktuella i området. Under 2016 har biblioteket bokcirklar samt ordnar författarbesök på Rapatac.

Detta är ramen för X5000 Läståget, alla bibliotek gör utifrån denna ram egna planer för sina läsfrämjande insatser under det kommande läsåret.

Sammanställd 2016-04-12 av **Per Berg** och **Charlotte Strand**, bibliotekarier Stadsbiblioteket och **Susanna von Greyerz**, skolbibliotekssamordnare på Medioteket